

førelsen af Nævninger, derimod ikke med den civile Proces. Det var egentlig først i 1868, da den næstsidste af de Kommissioner, som den ærede Justitsminister omtalte, blev nedsat, at man tog den Opgave op, at gennemføre det ny System med Mundtlighed o. s. v. over Processens hele Omraade, altsaa ogsaa for Civilprocessens Vedkommende. For dens Vedkommende ere Bestræbelserne følgelig ikke saa gamle, som man maaske kunde tro. Den ærede Justitsminister ved naturligvis godt, hvorledes Sagen hænger sammen, men for de andre Herrers Skyld har jeg dog villet gøre disse Bemærkninger.

Jeg skal ikke dvæle ret meget ved de Forskelle, som der er mellem det Forslag, jeg i sin Tid forelagde for Rigsdagen, og det Forslag, som nu foreligger for os, og som jo i alt Fald for en væsentlig Del hidrører fra den sidste Kommission. Der vil naturligvis altid være forskellige Meninger om, hvilke af disse Forslag der fortjener Fortrinnet. Jeg har nok hørt udtale, at det nu foreliggende Forslag i mange Punkter skulde være langt bedre end det, der blev forelagt i 1880, men det er, som sagt, noget, der vistnok altid vil være delte Anskuelse om. Det, man navnlig fremhævede som Fortrinnet ved det nuværende Forslag, sammenlignet med det tidligere, vil der i hvert Fald neppe være Enstemmighed om at anerkende som saadant.

I en Henseende tror jeg, man maa sige, det var uheldigt, at man ikke fik Reformationen gennemført i Aarene efter 1880. Den Gang var utvivlsomt Statskassens Evne til at bære de forøgede Udgifter, som denne Foranstaltning jo efter alles Skøn vil medføre, betydelig større end nu. Man kunde jo den Gang ikke alene driste sig til at overtage disse Udgifter uden at behøve at frygte for, at de skulde virke trykende eller hindre Statskassen i at beskæftige sig med forskellige andre Opgaver, der stillede Krav om Penge, men man var endogsaa i Stand til at byde Befolkningen betydelige Lettelser i Henseende til Retsgebyrerne, navnlig meget betydelige Nedsættelser af Auktionsgebyrerne, som høre til dem, som der til alle Tider har været klaget mest over.

Den vigtigste Forskel — i alt Fald den, som jeg anser for den vigtigste principielle Forskel — mellem det Forslag, jeg i sin Tid fremsatte, og det, der i Øjeblikket foreligger, hidrører fra, at jeg i Modsætning til, hvad der nu er Tilfældet, forsøgte paa at gennemføre det, man har

kaldt Umiddelbarhedsprincippet, altsaa det Princip, at den dømmende Ret selv umiddelbart skal erfare alt, hvad der skal tjene til Bevis i Sagen, ogsaa for Civilprocessens Vedkommende. Det var min Opfattelse, at man burde være konsekvent, og at det, man ansaa for at være den rette Processform for Straffesagers Vedkommende, saa vidt muligt ogsaa burde anvendes i civile Retstrætter. Vigtigheden af Sagerne er jo den samme eller i alt Fald snarere større for Straffesagerens Vedkommende, saa hvad der i disse kunde anses for tilstrækkeligt betryggende, maatte ogsaa være det i civile Sager. Paa den anden Side var der heller ingen Grund til at forlange mindre. Dette System er imidlertid senere blevet opgivet, navnlig fordi det som sin nødvendige Konsekvens fører noget med sig, som man ikke har kunnet billige. Ligesom man nemlig i Straffesager udelukker Appel fra Landsret til Højesteret, for saa vidt angaar Bevisspørgsmaalet, saaledes maa man gøre det samme i civile Sager, hvis Umiddelbarheden skal strengt gennemføres i disse. Det gjorde mit Forslag da ogsaa. Det fandt imidlertid mange Modstandere, og den ny Kommission er gaaet bort derfra og har bibeholdt Appel for Bevisspørgsmalets Vedkommende. Jeg skal ikke gøre nogen Indvending derimod. Jeg anser det at komme til en mundtlig Procedure for at være et i og for sig saa stort Gode, at man maa lade mange personlige Ønsker og Anskuelse falde, naar man blot kan opnaa det. Og dernæst vil jeg ogsaa indrømme, at det maaske, naar man skal begynde forfra med den ny Processform, som vi skulle, kan være noget ufor-sigtigt at opgive Appel af Bevisspørgsmaal i civile Sager. Det kunde maaske være, at man derved undertiden kom til at begaa materiel Uret, i alt Fald hvis man stærkt vilde begrænse det Retsmiddel, som skulde bøde derpaa, nemlig en ny Foretagelse af Sagen for den samme Ret. Men, som sagt, jeg skal ikke dvæle videre derved. Jeg skal blot minde om, at den Gang Proceskommissionen af 1868 stillede sit Forslag, var et tilsvarende Forslag stillet i Tyskland i det da foreliggende Udkast til en tysk Proceslov. Men der er man senere bleven bange for at gaa saa vidt og er altsaa bleven staaende ved Appellen af Bevisspørgsmaal. Efter at dette Eksempel er givet fra tysk Side, vil det være forstaaeligt, at man ogsaa her har næret Betænkeligheder og endda i endnu højere Grad, thi i Tyskland var der dog nogen Øvelse i mundtlig Procedure til